

Letnik XL – avgust 2015, št. 3
ISSN 1318-9484

Planike na Razorju

foto: Marija Kastelic

Iz vsebine:

- **Dva poziva članom društva**
- **Informacije z upravnega odbora društva**
- **Člani društva poročajo o izletih: Sinji vrh, Kršičevce, Pot Triglavске Bistrice, Dovška Baba, Golte, Matajur, Mrzli vrh, Velika Baba in Krn, Grlovec**
- **Utrinki iz narave: širokolistna lobodika, golob grivar, sadno drevo brek**
- **Minutka za poezijo – štorclja in štrk:**

Izdaja Planinsko društvo Viharnik, Gregorčičeva 20, Ljubljana.

Prva številka glasila v tekočem letu izide sredi meseca februarja (gradivo za občni zbor), ostale tri številke pa v začetku meseca maja, septembra in januarja. Vaše prispevke za objavo pričakujemo do sredine meseca aprila, avgusta in decembra na e-naslov <nevenka.kanduc@gmail.com>.

Uredila: Nevenka Kanduč, lektorirala: Ema Miklavič

Članarino lahko poravnate na naslednje načine:

- še vedno pri g. Geču na Šubičevi 4. Predhodna najava po telefonu št. 01 478 97 22 je nujna. Lahko pa to uredite po elektronski pošti. Njegov e-naslov pa marij.gec@dz-rs.si ;
- vse lahko uredite tudi z Alenko Hitti, s katero se za datum, uro in kraj dogovorite po tel. 040 710 801 ali pa po elektronski pošti alenka.hitti@gmail.com;
- na sedežu Planinske zveze Slovenije, Dvorakova 9, Ljubljana v času njihovih uradnih ur. Trenutno: ponedeljek in četrtek od 9.-15. ure, sreda od 9.-17.ure, petek tudi od 9.-13. ure. Ob torkih nimajo uradnih ur;
- preko spletne aplikacije PZS <http://www.pzs.si/clan/vpis.php>;
- članarino lahko poravnate tudi na račun društva št. SI56 6100 0000 0781 294 pri Delavski hranilnici Ljubljana. Vendar je potrebno v tem primeru kontaktirati z Alenko Hitti, da preveri nakazilo in šele nato lahko pošlje nalepko PZS kot dokaz o plačani članarini.

UVODNIK

Pozdravljeni, viharniki!

Na naših izletih mi včasih kakšen viharник reče, da je bila nazadnje izdana številka našega glasila Viharnik kar zanimiva. Ob takšni pripombi vedno poudarim, da je številka Viharnika zanimiva toliko, kolikor so aktivni in požrtvovalni sami naši člani s pripravo prispevkov o opravljenih viharنيških izletih, s posredovanjem fotografij za rubriko »utrinek iz narave« ali s posredovanjem raznih drugih prispevkov o izletih v naravo oz. posredovanjem drugih zanimivih informacij.

Ob pozornem prebiranju našega glasila lahko opazimo, da prispevke v glavnem posredujejo le eni in isti pisci, ker se drugi ne okorajžijo, da bi tudi sami obogatili glasilo s svojimi. Ko na posameznem izletu ni udeleženca, ki je običajno pripravljen pripraviti članek, se nemalokrat zgodi, da kljub polnemu avtobusu pohodnikov in prošnjam ter nagovarjanju ni junaka, ki bi se omehčal in bil pripravljen napisati članek z izleta. Nekateri člani so obljubili, da bodo ob priliki kaj napisali, vendar doslej žal očitno še ni bilo bodisi pravega časa, priložnosti ali kaj drugega. Zato ponovno prosim člane, da bi namenili našemu društvu tudi kakšno urico ali dve svojega prostega časa za pripravo prispevka o opravljenem izletu.

Ponovno ste vsi člani vabljeni tudi, da posredujete po vašem izboru fotografije za našo rubriko »utrinek iz narave« z nekaj spremljajočimi stavki. Glede na letni čas in motiv na fotografiji pa bi le-to lahko uporabila tudi za naslovnico glasila.

Če imate tudi sami kakšne predloge, kaj bi v našem glasilu lahko še objavili, to vsekakor sporočite. Vsi člani ste torej ponovno prisrčno vabljeni k aktivnemu sodelovanju in sooblikovanju našega glasila.

Vsem piscem člankov z naših izletov in tistim, ki prispevajo kakršnekoli druge oblike prispevkov in fotografije za objavo v našem glasilu, se uredniški odbor najlepše zahvaljuje in prosi, da bi bili tako aktivni tudi v bodoče.

Urednica

DVA POZIVA ČLANOM DRUŠTVA

Spoštovani člani!

Do naslednjega občnega zbora našega društva - predvidoma v mesecu februarju 2016 - je sicer še dobrih pet mesecev časa, vendar verjetno ravno prav, da v teh mesecih, ki so še pred nami, v miru premislite in se odločite o vašem morebitnem aktivnem delovanju v upravnem odboru društva. Ravno tako v tem času pričakujemo tudi vaše predloge za podelitev priznanj našim zaslužnim članom.

Novi člani za delo v okviru upravnega odbora

Letošnji občni zbor bo ponovno volilni, kar pomeni, da bomo ponovno volili predsednika društva in člane upravnega odbora ter člane drugih delovnih teles društva. Iz dosedanjih izkušenj vemo, da zelo težko pridobivamo člane, ki bi bili pripravljeni delovati v okviru upravnega odbora. Treba pa je razumeti, da nekateri člani v okviru upravnega odbora opravljajo zaupane naloge že več mandatnih obdobj in da bi radi predali zadolžitve drugim članom, če bi jih bili le-ti pripravljeni prevzeti. Tako gre za naloge urednika glasila, blagajnika, pa tudi za predsednika društva, vodjo sekcije za varstvo gorske narave in koordinatorja vodnikov.

Ena najbolj perečih funkcij za zamenjavo je urednik glasila. Sedanja urednica opravlja naloge že deseto leto in bi rada te naloge prepustila kateremu drugemu članu. Prepričani smo, da je med vami veliko takih, ki obvladate osnove računalništva za oblikovanje besedil in fotografij, ki jih pošiljajo naši člani, da pripravite informacije z upravnega odbora društva ter da po potrebi tudi sami napišete kakšen prispevek o naših izletih.

Ne glede na navedeno pa bi tudi drugi naši člani sedanjega upravnega odbora z veseljem predali svoje naloge oz. funkcije drugim članom, če bi bila pripravljenost za prevzem določenih nalog.

Na podlagi novih Pravil društva iz leta 2013 se bodo vse funkcije v okviru upravnega odbora in delovnih teles društva prevzele za dobo štirih let.

Kot vidite, bi za nadaljnje delo našega društva resnično potrebovali novih moči, zato vas prosimo, da razmislite in se nato tudi prijavite za aktivno delovanje v okviru upravnega odbora za katerokoli nalogo oz. funkcijo, ki bi vam po vaši presoji najbolj ustrezala. Vašo namero o aktivnem delovanju v društvu lahko posredujete osebno, po telefonu ali pisno kateremukoli članu sedanjega upravnega odbora.

Priznanja našim članom

Za podelitev priznanj našim zaslužnim članom sicer skrbijo člani upravnega odbora, vendar se je lahko zgodilo, da smo doslej katerega člana nehote prezrli. Glede na to, da se člani med seboj relativno dobro poznamo, pozivamo vse člane, da razmislite, ali bi si kateri član, glede na njegovo delovanje v društvu, zaslužil eno izmed priznanj, ki jih podeljuje društvo, to so » bronasti, srebrni ali zlati častni znak, ter častni član PD Viharnik«, pa ga doslej še ni prejel. Vaš predlog posredujte na upravni odbor društva, mora pa biti tudi pisno utemeljen (na primer za razne aktivnosti v društvu, za razvijanje množičnosti v društvu, za planinsko vzgajanje, za delo na področju varovanja okolja, za dosežke na drugih področjih planinske dejavnosti itd.).

Vaše predloge pričakujemo najkasneje do konca meseca decembra, nato se pričnejo priprave za tisk ustreznih priznanj.

Pričakujemo vaš aktivni odziv na oba poziva .

Upravni odbor PD VIHARNIK

INFORMACIJE Z UPRAVNEGA ODBORA

Člani upravnega odbora PD viharnik so na sejah obravnavali razne tekoče zadeve delovanja društva, in sicer od poročil o izpeljanih izletih in števila udeležencev do neizpeljanih izletov ter analiziranje vzrokov zanje.

Obravnavali smo tudi možnosti glede prostora za arhivsko gradivo. Na tem področju nas čaka še nekaj dela.

Glede pobude, dane na letošnjem občnem zboru, da se v primeru težjih izletov in ferat šteje, da je izlet izpeljan tudi v primeru, če se ga udeležijo vsaj trije udeleženci, je bilo sprejeto načelno soglasje, da se pobudi sledi. V času pisanja tega prispevka pa dokončnega sklepa o tej temi upravni odbor še ni sprejel.

V zvezi z novo davčno zakonodajo, ki zastruje pogoje glede izdajanja računov, je bilo ugotovljeno, da za potrebe pobiranja članarine ni potrebno izdajati računov. Vezano knjigo računov bi društvo potrebovalo le v primeru, če bi izdajali račune na primer za prevoz na izletu, vendar naše društvo kot pravna oseba ne izvaja prevozov.

Zelo veliko časa pa je bilo na sejah upravnega odbora posvečeno temi, **na kakšne načine bi lahko povečali članstvo v naših vrstah**, s posebnim poudarkom na pomlajevanju članov društva.

V poročilu koordinatorskega vodnika za letošnji občni zbor je bilo navedeno, da manjka v društvu generacija srednjih in mlajših planincev zaradi politike društva v preteklih letih. Pri tem je bilo mišljeno dejstvo, da je bilo društvo vrsto let omejeno glede pridobivanja novih članov, saj je bilo »rezervirano« le za zaposlene v organih državne uprave. Po spremenjenih aktih pa so si člani vsakokratnih upravnih odborov prizadevali za povečanje članov ne glede na to, kje so bili zaposleni. Pri tem je bil posvečen poseben poudarek na pridobivanju srednje in mlajše generacije planincev.

Tako se je naše društvo kar nekaj let trudilo s projektom, ki je vključeval v naše vrste že predšolske otroke. Nato se je to nadgradilo s projektom »Mladi viharnik«, s katerim se je želelo privabiti v naše vrste čim več osnovnošolske mladine in njihove starše.

Poleg tega so se za povečanje članstva vedno trudili tudi sami vodniki pa tudi drugi člani na posameznih izletih, in sicer z nagovarjanjem naključnih udeležencev izletov k včlanitvi v naše društvo.

Za povečanje članstva je UO pred nekaj leti dopolnil tudi Pravila društva glede možnosti pridruženega članstva. Tako smo imeli v obdobju 2013 – 2015 povprečno

letno 14 članov več iz naslova pridruženega članstva.

Vključevali smo se v projekt »Odprti planinski izleti« z velikim deležem financiranja stroškov prevoza s strani MOL – Športne zveze Ljubljana. Udeležba novih pohodnikov je bila velika in s tem ponovno dana priložnost, da bi se kateri od njih pridružil našemu društvu.

Skrb za povečanje naših vrst se nadaljuje tudi v sedanjem mandatnem obdobju. Na pobudo naše nove vodnice Anice Žmavc smo nekaterim osnovnim šolam posredovali pisno predstavitev delovanja našega društva s ponudbo za sodelovanje z njimi oz. za organizacijo raznih planinskih izletov za osnovnošolce in po želji tudi za njihove starše. Glede na odzivnost osnovnih šol bodo v nadaljevanju potrebni sestanki, priprava konkretnih programov za potrebe posamezne šole itd.

Razmišljamo tudi, da bi ustrezne ponudbe o možnem sodelovanju posredovali tudi na nekatere ljubljanske zdravstvene domove in lekarne, saj bi tem ljudem mogoče prišla prav dodatna informacija o tem, v katero planinsko društvo se lahko vključijo, da bodo za svoje zdravje lahko naredili še več.

Urednica

PRISPEVKI NAŠIH ČLANOV O OPRAVLJENIH POHODIH IN IZLETIH

SINJI VRH

Dne 15. 03. 2015, ko je na glavna vrata že trkala pomlad, smo se na parkirišču Tivoli posedli v beli kombi in ga usmerili proti Ajdovščini. Ime našega cilja *Sinji vrh* (1002 m) je povzročilo kar nekaj prijetnega vznemirjenja, saj beseda *sinje* pomeni nekaj lepega, npr. sinje nebo, sinje morje, sinje daljave, pri tem pa nas večina udeležencev na 'sinjem' hribu pač še ni bila.

Pri kraškem izviru reke Hubelj nad Ajdovščino smo kombi zapustili in se korak za korakom podali po sprva mehki stezi skozi s travo poraščeni gozd, med redkimi borovci in večjim grmičevjem. Nekoliko višje je pot postopoma prehajala v kamniti svet. To je svet, kjer imajo tudi *pripovedke kamnite spomenike*.

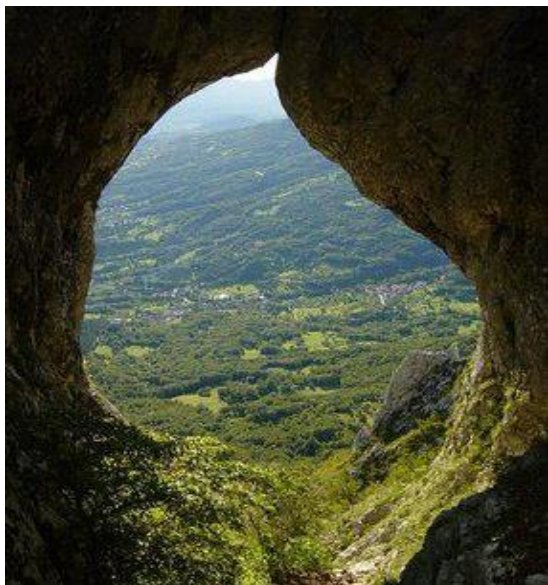
Prva kamnita pripovedka ob naši poti je govorila o »avtorju« Otliškega okna in o treh zlatih stebrih, na katerih nad zlatim jezerom sloni Čaven. Ker pa je novica o zlatem zakladu prišla na ušesa tudi hudiču, je ta pograbil Čaven in si ga optal na hrbet. Pri tem mu je spodrsnilo, mogoče se je pod težo zlatega bremena tudi spotaknil ob kamen in tako je z rogom naredil luknjo v skalnati greben. Seveda se je med domačini hitreje širila zgodba o zlatem zakladu na Čavnu in o kradljivem hudiču, kakor pa geološka »zgodba« o flišnatih nepropustnih plasteh. Le-te so prisilile skozi propustni apnenec nabrano vodo, da si je v steni grebena morala poiskati pot na površino. Tako je voda s svojo vztrajnostjo skozi čas širila razpoko in oblikovala naravno znamenitost Otliško okno, ki nam skozi skalnati greben odpira pogled v Vipavsko dolino.

Ob poti – kamniti spomenik s pripovedko o nastanku Otliškega okna

Višje kot smo bili, lepši so bili razgledi na prostranstva dežele sonca (in vina), kot nekateri imenujejo Vipavsko dolino. Z zahoda nas je pozdravil in večji del poti tudi spremljal pogled na mogočni Čaven z

Modrasovcem. Sledilo je še nekaj bolj strmih korakov po grušču, mimo malega Otliškega okna in nato kratek počitek na sončnem razpotju, ki usmerja poti pohodnikov na levo, naravnost in desno.

Pogled skozi Otliško okno na Vipavsko dolino (www.kamnaizlet.si)

Mi smo izbrali tisto, ki vodi do naravne znamenitosti Otliškega okna. Preden smo prišli do njega, smo nekoliko skrenili s poti in opravili še kratek sprehod po kamniti spirali, ki na eni strani vodi v kraško Molkovo dolinico ali vrtačo, na drugi strani pa se zaključuje s kamnitim stožcem.

Po kratki »učni uri« o nastanku približno 10 metrov visokega in 7 metrov širokega Otliškega okna smo prišli na Pot po robu. Na razglednem travnatem pobočju so nenadni »paketi« burje na izpostavljenih legah zahtevali našo resno »prizemljitev«. Poleg plesa burje nas je spremljalo sonce, zvončki, kamen, trobentice in vijolice. Tu in tam tudi redke zaplate snega, pašniki, samotne kmetije in širni razgledi na okoliške vrhove. Nato je bilo potrebnih še nekaj korakov po cesti, in že smo se po pobočju, pokritem z zvončki, vzpenjali na Sinji vrh.

Na vrhu so ostanki zbiralnika za vodo, ki so ga zgradili Italijani leta 1942 in je po vojni bil opuščen. Na južni strani, nekaj korakov pod Sinjim vrhom, stoji turistična kmetija, znana tudi po kiparskih in slikarskih kolonijah.

Pri vračanju s Sinjega vrha smo na travnatem razgledišču (Stara Baba) zavili levo in nato mimo kapelice. Po deloma strmem vznožju južnega Trnovskega gozda, po lepem, s travo poraslem gozdu, smo se po krožni poti vrnili do vznožja vzpetine Navrše in do izvira Hublja. Po besedah domačinov se v deževnem obdobju izvir in reka spremenita v hudournik. V vsakem primeru pa se nižje v dolini Hubelj pridruži reki Vipavi.

Skupinski posnetek na Sinjem vrhu pod sinjim nebom in z razgledom v sinje daljave do sinjega morja

Mimo kamnitega stožca do Otliškega okna

Ob pokušini izvirne vode Hublja je kar samodejno »priletela« informacija, da to odlično izvorno vodo uporabljajo v bližnji pivovarni pri postopku pridobivanja piva. Tako se je naša prelepa krožna pot zaključila s sicer neplaniranim kratkim postankom v pivnici. Tam smo lahko okusili in primerjali kakovost čiste izvorne vode Hublja na praktičnem primeru uporabe v pivovarstvu.

Marija Kisin

KRŠIČEVEC 1091m **9. 5. 2015**

Izhodišče za Kršičevce je vas Jurišče/Juršče, odmaknjena od vrveža in glavnih prometnih tokov. Tam, kjer se obsežni vrhovi Javornikov nadaljujejo v snežniško prostranstvo, kjer hodimo po travnatih kolovozih, ob pašnikih, mimo breznov in kraških jam, se med skalnimi zaplatami pasejo koze in drobnica katere čuva pes ovčar, je prelepa odmaknjena kraška dolina na višini 704m.

Zakraselo pokrajino obdajajo hribi in grički, ki so poraščeni z borovim gozdom, v višjih legah prehaja v smrekov in mešani gozd. Bližnje pašnike pa zarašča brin (iz brinovih jagod znajo domačini pripraviti odlično brinovo žganje – brinovec) in drugo grmičevje, ki je značilno za kraški svet. Zaradi kamnitosti in plitvih tal obdelava zemlje skoraj ni mogoča. Na stiku klimatskega vpliva je izpostavljena pihanju burje.

Zagrnjeno tišino prekinja šumenje vetra, s pašnikov oglašanje drobnice, spomladi slišimo kukavico, vse leto pa ptičje petje, kar pa to idilo prekinja, je streljanje z bližnjega vojaškega poligona – Poček.

Od zgodnje pomladi do pozne jeseni tu narava žari v tisočeri barvah rož. Med prvimi so narcise, kot jim pravijo domačini »bedenica«, prečudovit zlati koren, opojno dišeče šmarnice, prelepi gorski kosmatinec, potonike, svišč, grozdasta hrušica, kukavice, mračice in še mnogo drugih.

Gorski kosmatinec

Suhe trave pa so dom številnim žuželkam in pisanim metuljem. Ob poti do vrha gremo mimo lipe zraščenske, kar štirinajst debel raste iz enega »gneзда«, njen obseg meri več kot štiri metre, starost pa ocenjujejo na petdeset let.

Zlati koren

Kršičevce ni najvišji med okoliškimi hribi, je pa najbolj razgleden, za lažje razpoznavanje bližnjih in daljnih hribov so v pomoč postavili vetrnico. Na vrhu je precej neobičajno znamenje (jelenovi rogovi), kar običajno sodi v lovske sobe.

Na vrhu Kršičevca

Pogled na vas Jurišče

Z vrha lahko gremo mimo Mrzle jame, jama je skrita v gozdu, dostop vanjo pa ni čisto preprost. V vročih dneh njen hlad prav prijetno dene. Če imamo še kaj volje in časa, se lahko povzpemo še do spodmolov, kraške jame in razglednih Belih sten, ki so v času II. svetovne vojne dajale domačinom zatočišče.

Na območju Snežnika, Javornikov in doline Pivke najdemo številne ogrožene rastlinske in živalske vrste ter naravovarstveno zelo pomembne habitatne tipe, zato je to območje vključeno v omrežje Natura 2000.

Lipa zraščenska

Območje Natura 2000 ali posebna varstvena območja so zaradi izjemnih naravnih danosti neprecenljive vrednosti za dolgotrajno ohranjanje biotske raznovrstnosti v Evropi. Natura 2000 je evropsko omrežje ekološko pomembnih območij narave, ki so opredeljene z Direktivo o pticah in z Direktivo o habitatih

Marija Kastelic

POT TRIGLAVSKE BISTRICE

V soboto, 30. maja, smo se viharniki odpravili po poti Triglavске Bistrice. Boris Jesenšek nas je zapeljal proti Mojstrani, kjer smo si privoščili jutranjo kavo.

Iz lepo urejenega gostinskega vrta v Mojstrani smo občudovali Dovško Babo (1891 m), ki je bila cilj viharnikov naslednjo soboto. Dovška Baba se nahaja na mejnem grebenu med Slovenijo in Avstrijo.

Po jutranji kavi smo se odpeljali proti slapu Peričnik. Malo naprej od naselja Ravne smo parkirali in začeli pohod. Dan je bil sončen in ravno pravšnji za pohod v prekrasno dolino Vrat. Pot Triglavске Bistrice je bila urejena leta 1995, njen namen pa je predstaviti zanimive alpske gozdne ekosisteme in druge naravne vrednote, ki dajejo Vratom izrazit pečat.

Kristalno čista Triglavska Bistrica.

Od Koče pri Peričniku smo se povzpeli proti slapu Peričnik. Večina pohodnikov se nas je ustavila pri spodnjem slapu, najbolj vztrajni pa so se povzpeli višje do Zgornjega Peričnika. Peričnik sodi med najlepše slapove v Triglavskem narodnem

parku. Zaradi lahkega dostopa ima številne občudovalce in tudi viharniki smo ga dolgo občudovali (in se seveda na veliko fotografirali) v vsej njegovi lepoti in veličastnosti.

Obvezno fotografiranje ob slapu Peričnik.

Triglavske Bistrice poteka po dolini navzgor. Večinoma poteka po stezah in poteh vzdolž Triglavске Bistrice in se le na kratkih odsekih združuje s cesto. Pot je lepo označena z informativnimi tablami v značilni temnorjavi barvi in je dolga približno deset kilometrov. Table s strokovnimi opisi, ki so postavljene na najzanimivejših krajih ob poti, so nas opozorile na naravne zanimivosti, med njimi na slap Peričnik, Galerije, Poldov in Turkov Rovt.

Zanimive galerije ob poti

Pohodniki smo uživali v prekrasnem jasnem, sončnem dnevu in v hoji ob Triglavski Bistrici. Naše zadovoljstvo pa je bilo popolno, ko smo na robu gozdne jase zagledali Aljažev dom in v ozadju Triglavsko steno. Dom se imenuje po Jakobu Aljažu (1845-1927), triglavskem župniku z Dovjega, skladatelju in planinskem piscu, ki ima velike zasluge za razvoj slovenskega planinstva.

Pred Aljaževim domom

Pri Aljaževem domu smo si privoščili izdaten počitek, se okrepčali in se naučili lepote gora. Nekatere planinke pa je zelo razveselilo tudi dejstvo, da so bili smrekovi vršički, »tam visoko v gorah«, še vedno pravi za pripravo sirupa iz njih.

Viktorija Grašič Bole

DOVŠKA BABA

Dovška Baba z višino 1891 m je eden izmed zelo razglednih vrhov v Karavankah, zato je zelo priljubljena planinska točka tako slovenskih kot tudi avstrijskih planincev. Po samem vrhu gore poteka državna meja. Južni, torej slovenski del gore, krasijo zelena, čeprav strma pobočja, severni del pa je skalnat in prepaden. V zimskih mesecih jo obožujejo tudi turni smučarji.

Tega zanimivega izleta, ki ga je vodil vodnik Boris Jesenšek, se nas je udeležilo osem viharnikov. Takoj za naseljem Dovje je vodnik in hkrati voznik kombija zavil desno, na dobro utrjeno makadamsko pot. Kmalu nato se je levo pričela pešpot, ki bi zahtevala vsaj tri ure vzpona. Naš vodnik pa nam je prihranil marsikateri težak

korak, saj nas je zapeljal naprej po cesti, do višine cca 1.100 m. Tu je bilo dejansko konec poti za jeklene konjičke. Do našega cilja smo imeli pred sabo kakšni dve urici vzpona.

Najprej smo pot nadaljevali po makadamski cesti. Ob tem smo bili zadovoljni, da sonce ni kazalo vse svoje moči, kot so napovedovali vremenarji, pač pa nam je visoka oblačnost nekoliko lajšala kar zahteven vzpon.

Prvi enourni vzpon je za nami.

Kmalu smo zavili v gozd in stezica je bila vse bolj strma. Po kakšni urici naprežanja smo prišli do razglednih zelenih pobočij, ki jih je zaljšalo raznovrstno travniško gorsko cvetje: ključavnice, pogačice, črnoglavke, orlice, podlesne vetrnice, nokote, da o živorumenem poponcu sploh ne govorim. Videla pa sem tudi vretenčastega ušivca, ki je malo manj pogosta cvetlica na planinah. Mesec rožnik je pravšnje ime tudi za floro v gorskem svetu.

Vretenčasti ušivec, ne prav pogosta gorska cvetlica

Nebo se je pričelo postopno jasni, in višje ko smo se vzpenjali, lepše poglede smo imeli na okoliške gore. Nekajminutni oddih smo si privoščili, ko smo dosegli planino Dovška Rožca na višini 1652 m, na kateri stoji tudi lepa pastirska koča, ki pa je bila tokrat še zaprta.

Nato se je pričel zadnji del vzpona proti našemu cilju, ki ga s planine še nismo videli. Vzpon je zahteval kar nekaj kondicije, zato se je na tem delu kolonica planincev nekoliko razpotegnila, saj je vsak hodil skladno s svojimi zmožnostmi.

Pristen stik z naravo

Za spodbudo, da je vse mogoče, če se le hoče, nam je bil tudi mladi gorski kolesar, ki je do planine prikolesaril, nato pa je svoje kolo rinil ob sebi prav do vrha gore. Ko so bili naši obrazi že krepko prepoteni, se nam je prikazal vrh Dovške Babe.

Malo pod vrhov Dovške Babe

Zdel se je blizu, vendar je bilo potrebno vložiti še nekaj truda, da smo ga dosegli. Pričakal nas je odet s temno zelenim travnatim tepihom, ki so ga krasile množice živorumenih cvetov regrata.

Zaslužen počitek ob osvojenem cilju

Privoščili smo si zaslužen počitek in občudovali bližnji Hruški vrh, ki so ga naši viharniki pred kratkim obiskali, na južni strani dominantne gore nad Dolino Vrata, proti severu pa lepo široko dolino Drave .

Pogled na okoliške planine

Družbo nam je delala planinska kavka, ki ima kot noč črno perje, rumen kljun in oranžno-rdeče noge. Za kruh se ni preveč zmenila, ko pa je dobila sir, ga je hitro zgrabila in zletela z njim daleč v prepadno pobočje na severni stani. Menili smo, da je verjetno zanjo čas gnezdenja in je hrano nesla mladičkom.

Povratak do planine Dovška Rožca je bil manj naporen, čeprav so bile tokrat bolj obremenjene »zaviralne nožne mišice«. Nato smo pot nadaljevali levo od planine, po lepo utrjeni makadamski cesti, do našega izhodišča.

Na planini Dovška rožca smo nadaljevali pot v dolino po krožni poti.

Ko smo se spuščali z busom v dolino, je Marko sicer želel ob poti nabrati bujno cvetoči bezeg, vendar so osveščene viharнице menile, da so cvetovi ob cesti zelo prašni in neprimerni za čaj. Marko je poslušal njihov nasvet. Dal pa je pobudo, da bi se za slastno juhico zapeljali do znane gostilne »Pri Martinu« v Kranjski Gori. Šofer - vodnik je prisluhnil ideji in tako smo izgubljeno sol med hojo kar hitro nadoknadili.

Zadovoljni z uspešno opravljenim izletom smo se v popoldanskih urah, ko sta bila sopara in sonce že močno neprijetna, vračali v Ljubljano.

Nevenka Kanduč

GOLTE

13. 6. 2015

Golte so visoka predalpska kraška planota z najvišjim vrhom Boskovec 1587 m v vzhodnih Kamniško–Savinjskih Alpah na severozahodni strani Mozirske kotline. Na severu se na sedlu Kal povezuje z vulkanskim Smrekovskim pogorjem. Površje je iz apnenca, na njem so kraške vrtače in jame. Od udornih jam je jama Ledenica največja - v njej ostaneta sneg in led vse leto, katera je pastirjem in okoliškim kmetom služila kot naraven hladilnik.

Golte so poraščene s smrekovim gozdom, odlične kakovosti, med njim pa so večje in manjše planine. Smreka je doma v gorskih gozdovih, vendar se je s pomočjo človeka razširila skoraj po celi Sloveniji in je danes naša najpogostejša drevesna vrsta. Je zelo prilagodljiva, izven svojih naravnih rastišč pa občutljiva vrsta, saj jo ogrožajo snegolomi, vetrolomi, škodljivci in bolezni, kar je dobro viden vpliv izpustov TE iz Šoštanja. Uspeva še jelka in macesen.

Macesen je kralj naših gora s človeško pomočjo pa se je razširil do nižin. S svojo globoko korenino je simbol odpornosti proti vetru in snegu. Njegove mehke, nežno zelene iglice jeseni zažarijo zlato rumeno in odpadejo. Je edini iglavec, ki mu iglice preko zime odpadejo.

Mravljišče, Marko razlaga učinek mravljične kisline.

Udeleženci naravovarstvenega izleta na vrhu Boskovca

Marjan in Nataša, dolgoletna viharika na vrhu Boskovca

Navadne majnice

Pri Treh Plotih z akumulacijskim jezerom, lepo razgledišče na Kamniško-Savinjske Alpe

Na Golteh je tradicija planinskega pašništva. Sezonska poletna paša še živi

na petih zasebnih planotah kmetov iz Šmihela nad Mozirjem.

Leta 2005 so na višini 1400 m uredili Alpski vrt. Nadmorska višina daje temu območju značilnost alpskega pasu.

Pred vhodom v Alpski vrt

Na enem kraju združuje vse, kar ponuja planota. V njem sta predstavljeni flora in favna. Po zavarovanih in urejenih stezah si ogledamo pregledno označeno alpsko cvetje, ptičje vrste in drevesne vrste z opisom in drevesnim horoskopom.

Macesen, kralj gora – horoskop, rojenih v tem znamenju

Z vrha vrta, kjer sta klopca in vetrnica, je prekrasen razgled na dolino in bližnje ter daljne vrhove.

Krajinski park Golte so razglasili leta 1987. Golte spadajo še v druge naravovarstvene programe, in sicer Naravna vrednota državnega pomena, Ekološko pomembno območje Kamniško-Savinjske Alpe in območje Natura 2000.

Marija Kastelic

MATAJUR 1642 m
20. 6. 2015

Kot je vodnik Borut Vukovič zapisal v Programu izletov, smo Matajur z naših pohodov že velikokrat občudovali, tako s slovenske kot z italijanske strani. Sedaj je bila priložnost, da se nanj tudi povzpne. Glede na oddaljenost iz osrednje Slovenije se redkeje odločimo za obisk. Neglede na ne najboljše vremensko napoved se je vodnik vseeno odločil za obisk, bomo pa pristop prilagodili po krajši varianti iz italijanske smeri od kočice Rifugio Pellizo na višini 1321 m.

Matajur je najlepše razgledišče na zahodnem slovenskem predalpskem prostoru, je kralj in simbol gora beneških Slovencev. V primerjavi z osrednjimi vrhovi Julijskih Alp je nizek, ker pa je osamljen in odmaknjen daleč od visokih sosedov, je eno najlepših razgledišč na tem koncu naših gora. Vrh leži na državni meji, nekako na polovico si ga delimo z Italijani, in je torej mejni hrib, ni pa tudi narodnostna meja. Njegova južna pobočja predstavljajo osrčje Slovenske Benečije, saj so vse vasi v celoti slovenske. Zadnja vas je Matajur/Montemaggiore na višini 955 m. Žal se tudi tu mladi odseljujejo, jo pa v zadnjem času ponovno obnavljajo.

Pohod smo pričeli pri italijanski planinski koči, mimo slovenske kočice, ki jo oskrbujejo beneški Slovenci. Med potjo smo občudovali planinsko cvetje: irise, turško lilijo, kranjsko lilijo/zlato jabolko, rožnati kačjak, arniko, murke, planike, pogačice, kamnokreče, vanež, kukavice, vetrovke, cvetoči nagnoj in še mnogo drugega planinskega cvetja. Škoda, da je dež priganjal in ni bilo več časa za opazovanje.

Murka in planika

Rožnati kačjak

Kranjska lilija / zlato jabolko

Malo pred vrhom je že začelo deževati in kapelica na vrhu nam je prav prišla. Stoji na vrhu na italijanski strani, ob kateri se na veliki šmaren (15. avgusta) zbere množica gorjanov.

Ni bil najboljši razgled, med oblaki, ki so se trgali, smo razpoznavali, kaj bi lahko videli v jasnem vremenu. Še skupno fotografiranje, nekaj kulture za kresnik in sestop po krajši varianti. Dež se je okrepil in hiteli smo do prevoza, našega zavetja.

Turška lilija pred cvetenjem

Pohodniki na vrhu Matajurja

Velikega pričakovanja bogatih razgledov z Matajurja in dobre volje nam ni pokvaril niti dež. Sama pa imam željo, da se še vrnem.

Marija Kastelic

MRZLI VRH

– ni slabega vremena, so samo slaba oblačila!

Kljub ne preveč obetavni vremenski napovedi smo se v soboto, 27. 6. 2015, viharniki z vodnikom Grego podali na planinski izlet na Mrzli vrh (1358 m).

Pogled na Mrzli vrh s planine Kuhinja

Viharniki se pač ne damo! Mrzli vrh ni le samo eden od mnogih vrhov v Posočju. Na njem je bilo v prvi svetovni vojni eno od najbolj krvavih bojišč, tako da je prepreden s številnimi jarki in kavernami avstroogrske in italijanske vojske. Danes je zato pravi muzej na prostem prve svetovne vojne.

Skupinski portret ob začetku poti na Mrzli vrh

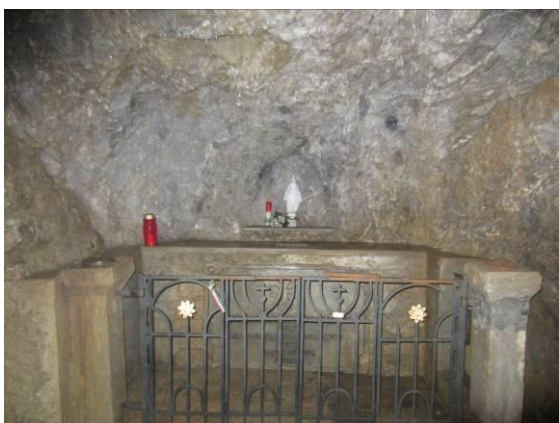
Izhodišče našega izleta je bilo nekaj kilometrov za vasjo Krn. Od tu smo sprva po kolovozu, nato po stezi prišli do

Puščavnikove jame. Gre za kaverno, v kateri je osemnajst let živel Franc Gabršek, imenovan Puščavnik, dokler ga ni leta 1952 zasul snežni plaz. V nadaljevanju nas je pot vodila večinoma skozi gozd, kjer so nas pozdravljali turške lilije in drugo cvetje. Na posameznih bolj odprtih delih se nam je nudil pogled na vas Krn, Kolovrat in Matajur. Steza nas je pripeljala na gozdno cesto, slednja pa na planino Pretovč.

Med potjo so nas pozdravljale turške lilije.

S planine smo se povzpeli po travnatem grebenu, s katerega smo imeli lep pogled na Visoč vrh in velik del Krnskega pogorja sploh, ter skozi grmičevje do ene od urejenih kavern. V njej je betonski oltar, posvečen Devici Mariji, ki so ga leta 1917 postavili madžarski vojaki 3. bataljona 46. pehotnega polka.

Oltar v kaverni

Pred kaverno se tudi nahaja žal zlomljen žig za Mrzli vrh v okviru »poti miru«. V nadaljevanju nas je pot prek gozda in travnika – s slednjega smo lahko videli Javorco – pripeljala na glavni greben Mrzlega vrha, po katerem smo nato dosegli vrh, na katerem stoji križ. Po počitku smo nadaljevali pot po grebenu naprej in se prek travnika in gozda spustili do planine

Lapoč (tudi Lapač). Nato smo prečili spodnji del Mrzlega vrha in prišli nazaj do planine Pretovč. Ostaline avstro-ogrske in italijanske prve obrambne črte na Mrzlem vrhu namreč povezuje urejena krožna pot, ki gre mimo omenjenih planin, se pravi Pretovča in Lapoča.

Ko smo se od Pretovča vračali proti izhodišču, nas je ujel močan naliv. Če je bil korak navzgor počasnejši in previdnejši, saj smo se izogibali vsakemu najmanjšemu potočku, je hoja v nalivu pokazala, koliko moči je še v vsakem od nas. Hitrost hoje se je pospešila, potočki, ki so postali potoki, niso bili več pomembni, saj smo enostavno čofnili vanje, morebitna utrujenost je izginila. S prav neverjetnim tempom smo dirjali proti izhodišču. Lilo je in lilo, tako da smo bili povsem premočeni. V bistvu pa se je potrdil znani rek, da ni slabega vremena, so samo slaba oziroma neprimerna oblačila. Mi smo bili glede slednjih kljub vremenski napovedi preveč optimistični. In kot je že običajno v takih okoliščinah, je prenehalo deževati kakšnih dvesto, tristo metrov pred ciljem in se je v daljavi že začelo svetlikati.

»Selfie« z Mrzlim vrhom v ozadju

Ampak dež vendarle ni pokvaril naše dobre volje. Naš izlet smo sklenili s hrano, pijačo in prijetnim druženjem v koči na planini Kuhinja, do katere pa smo se – priznam – pripeljali z avtom.

Zvone Bergant

VELIKA BABA IN KRN **– dve muhi na en mah**

V soboto in nedeljo, 4. in 5. 7. 2015, smo se vihariki in drugi planinci pod vodstvom vodnika Štefana odpravili na dvodnevni

planinski izlet z namenom osvojiti dva vrhova nad Krnskimi jezeri. V soboto zjutraj smo se od Doma dr. Klementa Juga v Lepeni odpravili po mulatjeri do Doma pri Krnskih jezerih. Tu smo se nekoliko okrepčali in odložili del prtljage in se popoldne odpravili proti prvemu od ciljev, tj. Veliki Babi.

Od doma nas je pot mimo Dupeljskega jezera pripeljala na pobočja pod Veliko Babo, nato pa prek melišča – kjer smo imeli lep razgled na jezero, Krn, Šmohor in druge vrhove – in ruševja ter mimo ostenja predvrha do dolinice med Veliko Babo in Veliko Monturo. Tu nas je presenetil, pravzaprav očaral, mlad kozorog, ki se je zmedeno potikal naokoli.

Zmedeni mladi kozorog, ki nas je povsem očaral.

(foto: Grega Rihar)

Z dolinice smo se usmerili levo in se prek travnatega, kjer so na pričakale planike, in ruševnatega dela povzpeli na vrh Velike Babe (2016 m). Žal zaradi oblakov nismo imeli nekega posebnega razgleda na okoliške vrhove in jezero, zadovoljstvo nad osvojitvijo vrha pa je vseeno bilo pri vseh veliko.

Na vrhu Velike Babe

(foto: Grega Rihar)

Medtem ko je večina ostala le na eni od »oblin«, sva se dva od udeležencev izleta podala še na drugo. Po kratkem počitku in obvezni skupinski fotografiji smo se po enaki poti vrnili do Doma pri Krnskem jezeru. Tu je večer minil v zabavnem druženju ob hrani, pijači in nepogrešljivih takšnih in drugačnih šalah. Ena od udeleženk izleta pa je oskrbniku kočje celo prijazno pomagala pri registraciji »gostov« v domu.

V nedeljo zjutraj smo se mimo Krnskega jezera odpravili na Krn. Pogled nanj je bil več kot fascinanten, saj se je vrh že kopal v sončni svetlobi, hkrati pa je bilo na nebu še vedno videti luno.

Pogled na Krn s Krnskega jezera

Če so zaradi sonca razgledi lepši, je pa pot zaradi vročine zahtevnejša. Ta nas je od jezera vodila najprej prek melišča in nanosov hudourniškega proda na planino na Polju. Po kratkem počitku v tako zaželeni senci smo nadaljevali po kamnati poti do Krnske škrbine, kjer se nam je odprl pogled na Posočje, nato pa po travniku odpravili do vrha.

Vrh Krna se že vidi, pa Gomiškovo zavetišče tudi.

S Krna (2244 m), najvišjega vrha Krnskega pogorja, smo imeli lep razgled med drugim na Krnsko jezero in vrhove Julijskih Alp, pa tudi na Mrzli vrh, ki smo ga nekateri viharniki »osvojili« prejšnji teden.

Ker nas je žgalo sonce, ki je bilo tako močno, da so se še ovce skrile pred njim, smo se umaknili v manj vroče zavetje Gomiščkovega zavetišča.

Viharniki pri Gomiščkovem zavetišču

Po kratkem počitku smo se po isti poti vrnili do Koče pri Krnskem jezeru, dva od udeležencev pa sva pred tem »skočila« še na Batognico. Po daljšem počitku, sprva pri jezeru in nato pri koči, smo se vrnili do Doma v Lepeni. Če malce hudomušno končam - mislim, da se nam je večini pot do mesta, kjer smo dan prej pričeli planinski izlet, zdela precej daljša kot prejšnje jutro pri vzponu.

Zvone Bergant

GRLOVEC

Drugo soboto v mesecu juliju smo se viharniki odpravili na Grlovec oz. Ferlacher Horn ki se nahaja na avstrijski strani Karavank.

*Grlovec – cilj tokratnega izleta
(vir: internetne strani)*

Tudi za ta dan se je obetala velika vročina, zato smo iz Ljubljane krenili že ob 6.00 uri. Po jutranji kavici v Tržiču smo pot nadaljevali na avstrijsko stran. Ko smo se peljali mimo znanega gostišča Deutscher Peter, nam je vodnik Borut povedal, da je tu eno izmed štirih izhodišč za Grlovec, vendar je pot najdaljša in precej skalnata. Mi smo nadaljevali pot do Borovelj in nato praktično obvozili goro Grlovec in prišli na njeno južno pobočje. Na višje ležečem strmem travnatem pobočju z nekaj majhnimi hiškami (pri Francu), kjer ni bilo prostora za parkiranje, se je naš iznajdljivi šofer Boris pri domačinki - Slovenki dogovoril, da smo smeli parkirati ob njenem gospodarskem poslopju.

Izhodišče naše poti – pri Francu

Po ogledu lepo vzdrževanih hiš in pokošenih travnikov smo se viharniki strumno podali na pot po markirani stezi proti Ferlackher Hornu. Steza je kmalu zavila v gozd in se strmo dvigovala, brez ravninskih delov za umiritev srčnega utripa, zato smo si morali počitek nekajkrat vzeti kar sami.

Planinci, ki smo imeli nekaj več kondicije, smo se postopoma nekoliko oddaljili od druge skupine, ki je imela počasnejši korak. Proti vrhu pa se je teren le nekoliko

poravnal, drevesa so bila redkejša, travnate preproge vse pogostejše in na njih raznovrstno pisano gorsko cvetje. V tem lepem jutru so cvetlice veselo preletavali najrazličnejši metulji in čmrliji.

Strma pot je vodila do našega cilja, zato so bili počitki neizbežni

Po dveh uricah hoje smo že zagledali znameniti črni križ, ki je bil znanilec, da bomo naš cilj dosegli že čez nekaj minut. Grlovec se ponaša s 1840 m. Vrh gore je neporaščen in nudi enkratne razglede. Tako smo lahko občudovali prelep greben Košute, vrhove Vrtače, Begunščice, Stola, Triglava in ostalih mogočnih vrhov v Julijskih Alpah, na nasprotni strani pa smo imeli lep pogled na Dravsko dolino, v daljavi pa Obir in druge avstrijske vrhove.

Vodnika Borut in Boris, ki je bil tokrat v vlogi šoferja, sta ob pogledih na vse vrhove že delala načrte, katere gore bo potrebno ponovno obiskati.

Z vrha Grlovca smo imeli enkratni pogled na vrsto gora

Ko smo se dodobra naužili lepih razgledov okrog nas, je sledil obvezen počitek in okrepčilo iz nahrbtnika. Alenka je takrat žalostno ugotovila, da je med potjo izgubila svojo sladko razvadico – cigarete. Na njeno veliko veselje je bila med planinkami še ena kadička, ki ji je s ponujeno cigareto polepšala zasluženi počitek. Pred odhodom z vrha je vodnik poskrbel za nekaj skupinskih posnetkov in pri tem angažiral

tudi avstrijskega planinca, ki je bil takrat na gori.

Viharniki smo se nato napotili v dolino po drugi poti, in sicer proti zaselku Bajdiše, medtem pa je šofer šel sam v dolino po poti vzpona, saj nas je moral priti iskat na naš drugi kraj sestopa.

Pot v dolino je bila kar zahtevna, saj smo se kar hitro spuščali po strmi poti, narediti pa smo morali kar 1300 m višinske razlike. Na začetku je bila steza izmenično malo bolj zahtevna (skalnata), ostali del planinske steze, ki je večkrat prečkal utrjeno makadamsko pot, pa je bil precej lep.

Glede na težavnost poti smo se morali tudi dvakrat odpočiti, da smo nabrali novih moči na nadaljevanje poti. Po skoraj štirih urah spusta smo prišli do zaselka Bajdiše, kjer nas je dobre volje že čakal Boris. Po zamenjavi premočenih majic in nogavic smo dobre volje, čeprav utrujeni, vstopili v mini bus in krenili proti sončni strani Karavank.

Ustavili smo se v prijetnem gostišču nasproti nekdanjega koncentracijskega taborišča, kjer smo se dodatno ohladili z mrzlim pivom. Ob pivu pa je najbolj uživala naša Alenka, saj je Boris ob povratku po isti poti v dolino našel njene izgubljene cigaretko.

Nevenka Kanduč

UTRINKI IZ NARAVE

Širokolistna lobodika

Ko smo koračili po strmi poti na Oštrc, smo ob poti zagledali nenavadno rastlino. Zdelo se nam je, da iz sredine njenih povsem razvitih listov poganjajo majceni lističi. Najprej sem pomislila, da je rastlina nekakšen spaček oz. mutacija, potem pa sem zvedela, da je to širokolistna lobodika (*Ruscus hypoglossum*).

Pri njej (kot tudi pri bodeči lobodiki) so stranska stebelca sploščena v obliki lista (preobražena in prevzamejo vlogo fotosinteze, imenujemo jih filokladij ali kladofil), pravi list pa raste iz tega sploščenega stebela. Pod pravim listom (v zalistju) lahko kasneje opazimo tudi cvetove in potem plodove (rdeče bunkice). Ravno po tem je vrsta dobila latinski vrstni pridevek *hypoglossum* (pod jezikom) - cvetovi so pod listom.

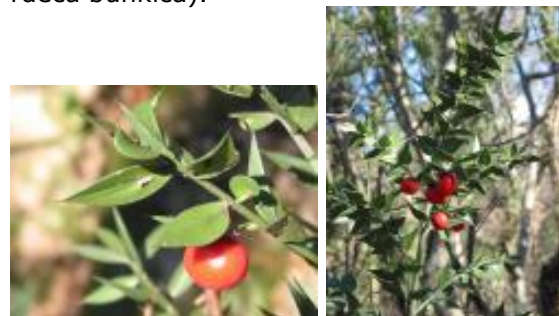

Plodovi širokolistne lobodike (vir: internetne strani)

Širokolistna lobodika je pri nas zavarovana, saj ni tako pogosta, raste samo ponekod v ohranjenih bukovih gozdovih. Včasih so jo nabirali za v šopke.

Jaz sem jo do zdaj videla v gozdovih južno od Ljubljane, uspeva pa tudi drugje.

Pri nas zavarovana je tudi bodeča lobodika (*Ruscus aculeatus*), ki jo pa pogosto vidimo na morju (tam so filokladiji manjši, pravi listi zelo majhni, plod pa kar velika rdeča bunkica).

Bodeča lobodika (vir: internetne strani)

Vrsti sta sorodnici belušev (špargljev, asparagusov...).

Alenka Dobeic

GOLOB GRIVAR

Golob GRIVAR, latinsko ime *Columba palumbus*, je večji od domačega goloba in je delni selivec. Gnezdi v gozdu na drevesih ali grmovju, v parkih od marca do oktobra. V zadnjem obdobju gnezdi vedno več v urbanem okolju. V letu ima dve do tri legla z dvema belima jajcema. Golobica ne hrani mladičev z žuželkami, temveč z golobjim mlekom. V času pred gnezdenjem se zbirajo v jate, v katerih skupaj iščejo hrano in skupaj prenočujejo. V času parjenja jate razpadejo. Hranijo se z zelenimi listi, semeni, plodovi - v mojem primeru z višnjami z domačega vrta in z žuželkami. Niso izbirčni. Grivarja prepoznamo po beli lisi na vratu in beli progji v perutih, ko leti. V dolžino meri 38 do 43 cm.

Še nekaj o fotografijah: zjutraj, 19. junija, sem opazil na naši višnji neobičajnega gosta, ki se je veselo sladkal z rdečimi višnjami. Hitro sem pograbil fotoaparatus in naredil nekaj fotok. Kasneje sem izbrskal v domači knjižnici, da je nepovabljeni gost

golob grivar. Doslej so bili to kosi, brinjevke, škorci.

Vir: Spletna stran DOPPS in knjižica PTICE SLOVENIJE mali priročnik-1998

Anton Doma

SADNO DREVO BREK

Na sprehodu po gozdovih okoli gradu Vurberk sem letos spomladi opazil drevo, ki ga še nikoli nisem videl. Slikal sem cvet in nekaj listov v dobri veri, da je to pač vrsta javorja. Potem pa mi je prijatelj Dušan iz Kozjanskega parka povedal, da sem našel zelo redko sadno drevo **brek** (*Sorbus torminalis*). S pomočjo spleta in enciklopedije sem nato o tem drevesu izvedel več.

Brek je bil v preteklosti kar pogosta vrsta v naših gozdovih. Je srednje veliko drevo z okroglo krošnjo. Lahko je le grm. Lubje je sprva gladko in sivo, v starosti temnorjavo in razpokano. Listi so globoko krpasti, napiljeni in v jeseni pordečijo. Popki so jajčasti, bleščeče zeleni. Cveti maja in junija z belimi cvetovi, ki tvorijo pokončna češuljasta socvetja. Plodovi so okroglasti, sprva rdečkasto rumeni, pozneje rjavi in svetlo pikčasti. Užiten so šele po prvi zmrzali.

Zelo radi so ga imeli čebelarji, uporabljali pa so ga tudi kot zdravilo, saj naj bi plodovi pomagali pri želodčnih težavah, grižah in koliki. Iz plodov pa so kuhali tudi zelo cenjeno žganje. Brek, ki raste v gozdu, je zaradi svoje nižje rasti v senci drugih dreves in ne rodi. Najbolj je razširjen v srednji in južni Evropi. Za Slovenijo velja, da brek dobro uspeva na področjih, na katerih uspeva tudi vinska trta. Drevo doseže tudi do 30 m višine in debelino več kot 100 cm. Najbolj znano drevo breka je v parku ob cerkvi sv. Martina v vasici Kobilje in ima premer 87 cm (obseg 255 cm). Občina Kobilje je brekov list dala v svoj grb.

Plodovi breka tri tedne po cvetenju

Les breka je tako dragocen, ker je drevo kot ogrožena drevesna vrsta zelo redko in ima izjemne lastnosti. Ta najredkejši in najdražji evropski les je preprosto nepogrešljiv in slišite ga lahko, ko prisluhnete žametnim zvokom najboljših klavirjev, ki imajo tipke iz breka, ali slovitim škotskim dudam, ki so jih v preteklosti rezbarili iz tega lesa. Filigranska natančnost rokodelcev, ki jim je iz lesa uspelo izvabiti sijajne in zapletene oblike, je cenjena po vsem svetu.

Plodovi breka tri mesece po cvetenju

Les breka je najdragocenejši in najlepši, ko se stara, saj se šele takrat začne pojavljati njegova značilna črnkasta barva. Izjemno elegantna je kombinacija zlato-rdeče barve. Les po sušenju ohrani volumen, obenem pa je gladek in idealen za brušenje. Kombinacija teh lastnosti omogoča obdelavo, ki zagotavlja oblike in proizvodne lastnosti, ki so v zadnjih letih visoko cenjene.

Za prehrano divjih živali so zelo zanimive vrste iz rodu z znanstvenim imenom Sorbus. Pri nas samoniklo uspevajo jerebika, mokovec, **brek**, skorš in v gorah pritikava jerebika. Pozimi rastlinojede živali rade objedajo njihove mlade poganjke, v jeseni pa postrežejo z obilico hranljivih in z vitamini bogatih plodov.

Ali veste, katero drevo je drevo leta 2011? Drevo leta 2011 je brek.

Breku – redkemu listopadnemu drevesu iz družine rožnic (*Rosaceae*) – so naravovarstveniki namenili v letu 2011 posebno mesto, saj postaja redkejši in je ogrožena vrsta. Ta vrsta jerebike je doma v Evropi, severni Afriki, na Bližnjem vzhodu ter na Kavkazu. Najraje stoji na samem, kjer lahko nemoteno širi svojo krošnjo. Listi so podobni javorju in so zaradi svoje svetleče rdečkaste obarvanosti očarljivi

predvsem jeseni. Brek cveti maja, beli kobiljasti cvetovi pa so prvovrstna čebelja paša. Septembra dozori na 25 do 30 m visokem drevesu z vitamini bogati sadovi. Le-te lahko predelamo v marmelade, kompot, sok ... V Evropi obstaja le peščica žganjarn, ki iz teh sadežev proizvaja sadjevec z 42 odstotki alkohola. (Cena takšnega sadjevca je prav tako zavidljiva – okoli 450 € za steklenico).

Brek pa je uporaben tudi drugače. Že iz majhne vejice se lahko pridobi rumeno in rjavordeče barvilo, ki se uporablja za barvanje tkanin. Uporaben pa je tudi brekov les, ki ne le da dosega visoke cene, temveč je zaradi svoje stabilnosti primeren tako za pohištvo vseh vrst kot tudi za izdelavo glasbil.

S pomočjo spletnih informacij pripravil:
Pavli Jarc

MINUTKA ZA POEZIJO

Štorklja in štrk

*Štorklja moja, štorklja bela,
štrk živim še čisto sam.
Kdaj se bova midva vzela?*

*Il soncu bova se povzpela,
slišiš, s kljunom šklepetam:
štorklja moja, štorklja bela.*

*Prav xares si me prevzela...
štorklja, tebe rad imam.
Kdaj se bova midva vzela?*

*Skupaj bova polétela
tja visoko, tja na tram...
štorklja moja, štorklja bela.*

*I gnexdom bo veliko dela,
naj bo velik najin kram,
štorklja moja, štorklja bela.*

*V gnexdu bova mlade grela;
delal bom, kot vem in znam.
Štorklja moja, štorklja bela,
kdaj se bova midva vzela?*

Štorklji se vračata v isto veliko gnezdo na vrhu droga, dimnika ali slemena hiše. Ko se vrmeta iz Afrike, ga popravljata in urejata za svojo družinico.

Marca prileti samec, ki pridno popravlja gnezdo. Približno čez en teden pride tudi samica. Drug drugemu kažeta ljubezen in si s šklepetanjem kljunov pojeta ljubezenske pesmi. Kmalu zatem že vidimo samico, ki sedi na jajcih, mož pa ji prinaša hrano (žabe, miši, črve...). Ker ljudje zastrupljamo travnike, je hrane vedno manj. Nemalokrat morata starša zaradi tega vreči najšibkejšega malčka iz gnezda. Včasih izvržeta celo dva ali tri mladiče. Če tega ne bi storila, podhranjena mladež ne bi zdržala dolge selitve v Afriko. Bolje je, da preživi selitev vsaj en otrok kot pa nobeden.

Avgusta, ko so mladi že dovolj močni za dolgo jadranje preko Gibraltarja, Maroka in Sahare v južnejše kraje Afrike, se vse štorklje skupaj v ogromnih jatah odpravijo na nevarno, dolgo pot.

Štorklje so nam včasih prinašale otroke. Upam, da ne bodo postale simbol detomorov.

Avtorica poezije, fotografije in prispevka:
Alenka Dobeic